

This project has received funding from the European Union's
Seven Framework Programme Capacity, Collaborative
Project under grant agreement no 321428

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Shrnutí závěrů Národního panelu stakeholderů

Závěry k výzkumným otázkám (VO):

VO 2.1: Jakých změn je zapotřebí v praxi sumativního hodnocení, aby bylo více v souladu s cíli badatelské výuky v přírodovědných předmětech a matematice?

- Při badatelské výuce je hodnocení pokroků žáků pro učitele značně obtížné. Obtíže vyplývají jak z nároků na samotné hodnocení žáků (jak hodnotit, pokud je cílem rozvoj badatelských kompetencí), tak ze širšího kontextu - požadavky klasifikace, představy rodičů, organizační a časové nároky apod. Pro změnu v běžné praxi hodnocení ve vyučování je třeba přesvědčit učitele a ukázat i rodičům, že sumativní hodnocení není jediné a zdaleka nejvhodnější, a že ho vlastně nepotřebují zdaleka tolik, jako hodnocení formativní. Zatím nejsme (v ČR) ve stádiu, kdy by formativní hodnocení mohlo být samozřejmou součástí každodenní výuky. Převažuje požadavek na známkování – učitelé ho potřebují ke klasifikaci a rodiče ho vyžadují, protože jsou na něj zvyklí. Příklady dobré praxe jsou nezbytné, včetně metodického materiálu pro učitele (jak ho chápat, jak použít atd.), ale samy o sobě stačit ke změně nebudou.
- Je třeba specifikovat jasněji základní vzdělávací cíle a kritéria jejich postupného dosahování, například ve formě učebních pokroků, s tím, že by na konkrétních žákovských výkonech bylo demonstrováno, jak přesně vypadá, když žák těchto cílů dosahuje na požadované úrovni. Popis základních cílů a jejich ilustrace na žákovských výkonech by pomohla konkretizovat očekávání u žáků i učitelů, rozpoznat dílčí aspekty požadovaného výkonu, rozpoznat silné a slabé stránky žáků ve vztahu k těmto aspektům a cíleně je zdokonalovat. Porozumění cílům a jejich dílčím aspektům vede velmi přirozeně k hodnocení toho, kde se na cestě k dosažení cílů nacházíme, ať již formou sebehodnocení, vrstevnického hodnocení nebo formativního hodnocení ze strany učitele.
- Znamená to také posun od tlaku na výkon k zájmu o proces dosahování takové úrovně výkonu u konkrétního žáka.

VO 2.2: Jak zajistit aby (změny v praxi sumativního hodnocení) podporovaly a nikoli potlačovaly uplatňování formativního hodnocení?

- Je třeba rozšířit chápání hodnocení ve výuce – nemělo by být chápáno pouze jako prostředek učení, ale také jako učení cíl. To znamená, že by se žáci měli nejen učit osvojovat si učivo, ale

také se učit využívat hodnocení a hodnotit tak, aby jim to pomáhalo k hlubšímu porozumění učivu.

- Využívání formativního hodnocení ve výuce by mělo být posíleno, nicméně učitelé se to potřebují naučit. Musí se naučit jak přesněji formulovat učební cíle, jak vzhledem k nim rozvinout a řídit formativní hodnocení. To se může odehrávat jen v rovině analýzy žákových pokroků při zvládnání učiva. Kvalita formativního hodnocení závisí proto na kvalitě didaktické analýzy učiva (konceptové analýzy). Sami učitelé nejsou dostatečně připraveni ke konceptové analýze – tj. k tak hlubokému promyšlení, které by jim umožnilo „vyhmátnout myšlenkovou kostru“ úloh a na jejím základě i klíčová kritéria a indikátory hodnot, k jejichž zvládnutí by měli žáky přivádět.
- Formativní hodnocení znamená, že učitel pracuje s podporou činnosti žáka tak, aby ho naučil lépe se učit a lépe rozumět učivu nebo obsahu.
- Učitelé potřebují podporu, např. zásobu inspirativních rozpracovaných badatelských úloh opatřených i metodickými informacemi o možnostech jak sumativního tak formativního hodnocení žákovských pokroků a výkonů.
- Formativní hodnocení se nedá vynutit. V rukou učitele, který mu nevěří, by stejně nefungovalo. Pomoci tomu mohou fakulty tím, že při vlastní výuce si sami na sobě studenti učitelství budou zkoušet (ne pokusně, ale běžně při svém studiu po celou dobu na fakultě) vrstevnické hodnocení a sebehodnocení, pak ho přijmou a budou aplikovat i při své výuce u dětí.

VO4: Jak mohou být v různých evropských vzdělávacích tradicích uzpůsobeny na výzkumu založené strategie pro užívání formativního/sumativního hodnocení tak, aby byly dobře využívány a předešlo se obtížím?

- Je důležité brát v potaz národní vzdělávací tradici a rozdíly mezi zeměmi, ale možnost vidět, že problémy v zavádění formativního hodnocení jsou obecnější povahy a seznámit s tím, jak byly překonávány v různých zemích, může být inspirující jak pro učitele, tak pro vzdělavatele učitelů.
- Bude užitečné pokračovat ve zkoumání toho, co učitelé potřebují k tomu, aby byli schopni hodnotit formativně, a připravit nezbytnou metodickou podporu.
- Jednou z často zmiňovaných překážek je nedostatek času, pociťovaný učiteli i řediteli v současných podmínkách vzdělávání. Ten souvisí s přeplněností kurikula, ale také s tím, jak učitelé výuku pojmají. V postojích k formativnímu hodnocení se učitelé výrazně liší – od akceptace po značnou rezervovanost.
- Je nezbytné změnit způsob, jak hodnocení učitelé nahlíží. Pokud budou chápat hodnocení nikoli jen jako prostředek usměrňování učení, ale jako učební cíl, pravděpodobně budou více přemýšlet jak o hodnocení samotném, tak o učebních úlohách, jejichž žákovská řešení hodnotí. Pro podporu takové změny je možné využít některých výsledků projektu ASSIST-ME.
- Tomu může pomoci podpora učitelů v tom, aby jasněji vymezili základní vzdělávací cíle a kritéria jejich postupného dosahování. Je třeba z takto vymezených cílů vyvozovat specifická kritéria, která budou srozumitelná (jasně vztažená k cílovým kompetencím) a pokud možno využitelná v různých úlohách), i když pro různé badatelské kompetence existují v různých

předmětech různá kritéria). Dále je třeba zavádět různé formy strukturované formativního hodnocení, které mohou částečně snížit pocit nedostatku času při výuce.

- Učitelé by měli mít možnost vidět příklady realizovaného formativního hodnocení v badatelsky orientované výuce (např. videomanuály, workshop, semináře apod.), přičemž možnost seznamovat se s formativním hodnocením přímo na jejich školách je nejvýhodnější.
- Výsledky výzkumných projektů jako je tento mohou poskytnout rozpracované příklady rozvoje dílčích badatelských kompetencí. Tyto materiály, zahrnující úlohy, žákovské postupy, způsoby hodnocení apod., mohou pomoci budoucím učitelům i učitelům z praxe rozvíjet jejich dovednosti organizovat formativní hodnocení ve výuce i vést žáky k využívání formativní zpětné vazby.

VO 4.1: Jak mohou být pro učitele jasně odlišeny různé role sumativního a formativního hodnocení a jaké strategie mohou pomoci využívání obou těchto hodnocení způsobem vhodným k jejich účelu?

- Sumativní a formativní hodnocení jsou vzájemně provázána, jejich role jsou aditivní a do určité míry se mohou zastupovat. Sumativní hodnocení má svojí formativní složku, formativní hodnocení může být za jistých podmínek využito k sumativním účelům.
- Je třeba věnovat pozornost jasným a správným termínům v oblasti hodnocení; jasně odlišit formativní a sumativní hodnocení, autonomní hodnocení a sebehodnocení. Učitelé potřebují srozumitelně vysvětlovat svým žákům, na co se mají zaměřit, když dostávají nebo poskytují formativní hodnocení.
- Pro učitele není snadné uvažovat o hodnocení bez vztahu k učebnímu obsahu. Je obtížné si postupy hodnocení osvojit jako na obsahu nezávislé dovednosti. Znovu tak vyvstává závažnost formulace učební úlohy jako prostoru pro monitorování učebních pokroků žáka. Formulace úlohy ve vztahu k tomu, co se v ní žák vlastně má naučit.
- Diferencovaný pohled na možnosti hodnocení ve vztahu k učebním úlohám a učebním cílům by měl být více zdůrazněn v pregraduální přípravě učitelů i v dalším vzdělávání pedagogických pracovníků (učitelů, ředitelů škol).

VO 4.2: Jakým způsobem mohou být různí důležití aktéři zaangažováni na výsledcích výzkumu a jak může být navázána mezi výzkumníky, vzdělávacími politiky a učiteli spolupráce, která by zajistila potřebné kroky vycházející z doporučení vzešlých z projektu?

- Je třeba zaangažovat důležité aktéry na různých úrovních vzdělávacího systému a v různých kontextech.
- Změnu v praxi hodnocení je obtížné zavádět centrálně, nicméně je důležité informovat o výsledcích projektu strategické týmy pracujících na revizi rámcových vzdělávacích programů a na profesním standardu učitele. Stejně tak je důležité spolupracovat s českou školní inspekcí.

This project has received funding from the European Union's
Seven Framework Programme Capacity, Collaborative
Project under grant agreement no 321428

- Na druhé straně je třeba informovat školní inspektory na regionální úrovni a ředitele škol. Ředitelé škol by měli ponechat učitelům prostor pro inovace, například zavádění nových metod hodnocení. Pro informování aktérů na úrovni škol a regionů je třeba poskytnout detailnější informace o výsledcích projektu, zejména informace vztahující se k inovacím ve výuce.
- Učitelé potřebují vhodnou podporu. Vydavatelé učebnic, žákovských pracovních materiálů, mediálních výukových prostředí apod. by měli být informováni o tom, jaké formy opory (pracovní listy, formuláře atd.) učitelé potřebují pro usnadnění formativního hodnocení ve výuce. Výsledky výzkumu by měly být využity pro další vývoj takových materiálů.
- Další důležitý kontext je profesní rozvoj učitelů. Výsledky výzkumu by měly být zahrnuty do programu dalšího vzdělávání učitelů v rámci kariérního systému. To může mít podobu materiálů pro učitele, kursů dalšího vzdělávání, nebo se výzkumníci mohou podílet na vzdělávání učitelů přímo v jejich školách.
- Instituce pregraduální přípravy učitelů by měly být více zaangažovány na tom, aby se problematice formativního hodnocení v badatelsky orientované výuce věnovaly.
- Publicita výzkumných výsledků v odborných a veřejných médiích může zlepšit povědomí všech důležitých aktérů (včetně rodičů) o důležitosti formativního hodnocení v badatelsky orientované výuce.